

Aan mevrouw Zita Pels
Het College van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland
per mail secretariaatPels@noord-holland.nl

Postbus 3007
2001 DA Haarlem

Stompeloren, 27 september 2021

De Noord-Hollandse waarderingskaart voor stolpboerderijen

Achtergrond

Mede naar aanleiding van de gezamenlijke petitie "Red de stolp" van de Boerderijstichting Noord-Holland (BSNH), de Bond Heemschut en het West-Fries Genootschap van juni 2018 spraken Provinciale Staten van Noord-Holland hun zorg uit over het geleidelijk verdwijnen van de stolp uit het Noord-Hollandse Landschap.

GS gaven als reactie hierop aan om medio 2019 te komen met een voorstel voor oplossingsrichtingen en hebben op 10 december 2019 besloten om:

1. Opdrachtverlening voor te bereiden voor Noord-Hollandse waarderingskaart voor stolpboerderijen als middel om samen met gemeenten, erfgoedverenigingen en eigenaren tot een betere bescherming van stolpen te komen;
2. met het maken van deze waarderingskaart een proces in te zetten waarin op basis van waarden met gemeenten, erfgoedverenigingen en eigenaren wordt gezocht naar manieren om onbeschermd stolpen te kunnen behouden en duurzaam te benutten, al dan niet door herbestemming;

In de door u aangegeven denkrichtingen formuleert u expliciet een voorkeur voor uitnodigend en stimulerend beleid gericht op onbeschermd stolpen. Dit sluit aan bij de visie van de Boerderijstichting Noord-Holland. Sturing door uitnodigingsplanologie en stimuleringsmaatregelen is immers in de huidige maatschappij effectiever dan een restrictieve en curatieve benadering in de vorm van ge- en verboden en reparaties achteraf.

Classificatiesysteem

Los daarvan heeft de Boerderijstichting moeite met uw uitgangspunt van een classificatiesysteem. Ter toelichting: In de monumentenwereld is een classificatiesysteem gebruikelijk. Daarmee worden op onderdelen en aan de hand van (objectieve en soms subjectieve) criteria waarderingscijfers toegekend, bijvoorbeeld als methode om de monumentwaardigheid van een object te beoordelen. Objecten die lager scoren dan op basis van het op dat moment bepaalde aantal punten, komen niet in aanmerking voor een monumentenstatus. Vergeten wordt echter dat maatschappelijke en culturele waarderingscijfers van invloed zijn op een dergelijke systematiek. Tegenwoordig is bijvoorbeeld de waardering voor anonieme, "kleine" architectuur groter dan vijftig jaar geleden; als gevolg daarvan is een monumentenstatus niet meer beperkt tot kerken, kastelen, landhuizen en andere objecten die representatief zijn voor financiële draagkracht. Een classificatiesysteem toepassen op stolpen, kan beschouwd worden als een systeem van scheiding van behoudenswaardige en minder behoudenswaardige objecten. De laagste score valt af. Een classificatiesysteem leidt automatisch tot de ook door u als onwenselijk beschouwde glijdende schaal, waarbij het door u genoemde en te

vermijden identiteitsverlies door geleidelijke afname van het aantal stolpen een logisch gevolg is (brief GS d.d. 12 december 2019 p 8/14).

In verband daarmee betreuren wij het dat dit classificatiesysteem in de uitvraag centraal gesteld is en mede daardoor leidend werd in de methodiek van MOOI Noord-Holland (MOOI). Daarmee doet u afbreuk aan uw uitgangspunt dat het hier gaat om aanvullend erfgoedbeleid gericht op onbeschermde stolpboerderijen. (Brief GS d.d. 12 december 2019 p 2/14). Met de door u geïnitieerde classificatie kunnen wij niet akkoord gaan. De Boerderijenstichting streeft immers naar behoud van alle stolpen, ook de niet-monumenten, ook de als niet-beeldbepalend aangemerkte exemplaren. Alle stolpen samen zijn beeldbepalend voor het Noord-Hollandse landschap. Met z'n allen vormen ze de icoon van Noord-Holland.

De Noord-Hollandse stolpenkaart

Allereerst spreken wij onze waardering uit voor de aanzet die MOOI met deze inventarisatie en advies maakt voor een nieuw stolpenbeleid. Een aanzet die zeker een vervolg nodig heeft en verdient. Onze waardering voor de afronding van dit project tijdens moeilijke corona-gerelateerde omstandigheden deelden wij reeds met de directie van MOOI tijdens ons regulier overleg over de inhoudelijke voortgang van het proces; daarbij wisselden wij van gedachten over de problematiek, brainstormden over denkrichtingen en gaven suggesties. Met name de door u geïnitieerde classificatie heeft ons doen besluiten geen zitting te nemen in de zogenaamde klankbordgroep; wij willen niet als medeverantwoordelijk beschouwd worden voor een classificatiesysteem wat in strijd is met onze doelstelling. Vanuit onze onafhankelijke positie gaven we er de voorkeur aan om tijdens het proces van totstandkoming van de waarderingskaart periodiek overleg te voeren met de directie van MOOI.

Kritische kanttekeningen bij het Onderzoeksrapport De Noord-Hollandse Stolpenkaart en Beleidsadvies De Noord-Hollandse Stolpenkaart

Methodiek van veldonderzoek

De methodiek van veldonderzoek "vanaf de openbare weg" impliceert een onzekerheidsfactor die in de uitwerking en de uitkomsten niet tot uitdrukking komt. MOOI neemt wel een disclaimer op: "De ordening is aangebracht op basis van opname vanaf de openbare weg. Aspecten die vanaf de openbare weg niet zichtbaar waren, zijn hierbij niet meegewogen." Gezien deze onzorgvuldigheid bij het veldwerk achten we het niet acceptabel om op basis hiervan toekomstig beleid te formuleren waaraan aanzienlijke planologische en dus financiële consequenties verbonden zijn.

Methodiek van ordening

De ordening. Orde 1 omvat de monumentwaardige stolpen: 767 rijks-, provinciale en gemeentelijke monumenten en 382 bij deze inventarisatie vanaf de openbare weg als monumentwaardig aangemerkte stolpen. Orde 2 betreft de door MOOI als karakteristiek /beeldbepalend aangemerkte stolpen. Orde 3 is de grote restgroep historische stolpen, gebouwd vóór 1965. Dit betreft 2705, ofwel 55 % van het aantal historische stolpen. MOOI merkt op dat dit een heterogene groep is. Methodologisch is een restgroep van 55 % van een populatie niet acceptabel. Tevens merken wij op dat dit specifiek de groep is waar het College van GS aanvullend erfgoedbeleid voor vraagt (brief 12 december 2019 p.2).

Orde 4 betreft nieuwbouwstolpen gebouwd op een locatie in het landelijk gebied waar eerder een stolp stond (historische locatie), orde 5 bestaat uit nieuwbouwstolpen gebouwd op historische plekken binnen stedelijk gebied. Dit zouden er ook 595 zijn. Buiten beschouwing gelaten zijn 530 bouwwerken in de vorm van een stolp op een plek waar voorheen geen stolp stond. Voor beide groepen nieuwbouwstolpen geldt deze nader onderzoek verdienen. Hoe gaan we om met replica's van verloren gegane stolpen, met klakkeloze kopieën van een stolpvorm en met de ontwerpen waarbij de essentie van de stolp eigentijds wordt ingezet? Dat onderzoek is van later orde.

Methodiek van beleidsadvisering

Geconstateerd wordt dat een SWOT-analyse van relevant bestaand beleid ontbreekt. Daardoor is onbekend waarop MOOI haar beleidsadviezen baseert.

Geconstateerd wordt dat MOOI in haar beleidsadviezen hecht aan traditioneel beleid en gericht is op bestaande processen binnen de overheid: primair aanwijzing van monumenten, secundair een sloopvergunningstelsel en tertiair "te onderzoeken of planologische verruiming voor orde 1 en 2 (en in mindere mate voor orde 3) mogelijk is. In dat advies wordt de overheid centraal gesteld en ligt het accent op curatief handelen: monumenten restaureren en een sloopvergunning afgeven met herbouwplicht, ofwel lijdzaam toezien en constateren in plaats van preventief handelen.

Opvallend is dat de adviezen gericht zijn op bestaande processen binnen de overheid; suggesties voor innovatieve processen, privaat/publieke samenwerking met stolpeigenaars en/of bestaande platforms van stolpeigenaars/gebruikers ontbreken.

Opvallend is ook dat suggesties voor innovatief complementair overheidsbeleid (rijk, provincie, gemeenten) ontbreken.

Opvallend is ook dat kennisontwikkeling en kennisoverdracht zo'n minimale plek inneemt.

Opvallend is in het algemeen dat de stolpeigenaar/gebruiker in dit advies vrijwel ontbreekt, maar wel jaarlijks een aanzienlijke investering pleegt en daarmee een substantiële bijdrage levert aan de instandhouding van het karakteristieke landschap van Noord-Holland.

Tenslotte is opvallend dat een belangrijke beleidssuggestie leidt tot vermindering van het aantal stolpen:

Planologische verruiming, met randvoorwaarden ten aanzien van behoud van kwaliteit van de stolp op het erf en in het landschap betekent altijd toevoeging van een financiële drager, waardoor een duurzaam behoud van de stolp in het landschap mogelijk wordt.

Planologische verruiming door de overheid wordt door MOOI ingezet bij orde 1 en 2, de monumenten en beeldbepalende stolpen. In tegenstelling tot wat GS vraagt en de Boerderijenstichting al gedurende decennia bepleit, ziet MOOI planologische verruiming als beloning en niet als stimulans. Daarmee zal een tweedeling in stolpenland ontstaan: 45 % van de historische stolpen (de monumentale en beeldbepalende stolpen) krijgt toekomstperspectief, 55 % van de historische stolpen moet het volgens dit beleidsadvies doen zonder of met minder toekomstperspectief. Dat is geen stimulans om te investeren in behoud en ontwikkeling (GS-brief van 12 december 2019, eerste denkrichting p. 3/14). En juist voor deze groep vraagt GS aanvullend erfgoed beleid!

Samengevat ziet BSNH deze beleidsadviezen van MOOI niet als een geschikt middel tot behoud van de stolp als icoon van het Noord-Hollandse landschap, in tegendeel! De door GS geformuleerde stimulerende denkrichtingen voor doorwerkingen lijken grotendeels te ontbreken. De doelgroep die momenteel het meeste in stolpboerderijen investeert, de eigenaars/bewoners ontbreekt in dit advies en wordt niet als toekomstig partner en deel van de oplossing gezien.

Graag willen wij deze reactie mondeling toelichten.

[Redacted signature block]

Met vriendelijke groet,

Peter van Zutphen, voorzitter